רש"י

ה"ג **בעי אבימי קונם בית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר מהו: אדם אוסר דבר וכו'.** ואפילו לאחר שמת או שמכרו לאחר הוי נמי אסור או לא: **תנן התם.** לקמן בפרק הנודר מן הירק (א): **קונם פירות האלו עלי או קונם הן לפי או קונם הן על פי אסור בחילופיהן.** אם נתחלפו בפירות אחרות ודבר שלא בא לעולם הוא: **גידוליהן.** שנטען והגדילו: **על פלוני.** שאסרן על חבירו: **מהו.** (ב) מי הוי אסור בחילופיהן כמו שהוא אסור אי לא מי אמרינן גביה דיליה כי אמר קונם הן לפי או על פי אסור בחילופיהן אף על גב דהוי דבר שלב"ל הואיל ואסרן גבי דיליה כי האי חומרא דאיהו אוס' פירות חבירו עליו והכי מחמירי' לגביה לאוסר נמי עליו דבר שלב"ל אבל גבי חבירו הואיל ואינו אוסר פירות חבירו על חבירו דאי אמר לחבירו קונם פירות של פלוני עליך לא הוי כלום לא אמרינן נמי דאית בידו למיסר ליה בחליפין דהוי דבר שלא בא לעולם:

גמרא

האומר לחבירו וכו': בעי [א]אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או שמכרו לאחר מהו [י]אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו או לא אמר רבא ת"ש [י]האומר לבנו קונם שאי אתה נהנה לי ומת יירשנו בחייו ובמותו ומת לא יירשנו [א]ש"מ אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו שמע מינה: [ד]תנן התם [ב]קונם פירות האלו עלי קונם הן על פי קונם הן לפי אסור בחילופיהן ובגידוליהן [י]בעי רמי בר חמא אמר קונם פירות האלו על פלוני מהו בחילופיהן מי אמרינן גבי דיליה הואיל ואדם אוסר פירות חבירו על עצמו [י]אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על עצמו גבי חבירו הואיל [ה]ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו

או

ר"ן

אחר דעלמא דהא אמרינן בגמרא היכי דמי דשרי דמקבל בטסקא ומקבל בטסקא לאו היינו שכירות אלא הקרקע הרי הוא של מחזיק לעולם ומורישו לבניו אלא שנותן דבר ידוע בכל שנה לבעלים הראשונים וכל כי האי גוונא קנין הגוף מיקרי ולא שעבוד בלבד שיפקיענו קונם והאי דנקט מושכרין במתניתין משום דטסקא זו כעין שכירות הוא שאם אינו פורע המוטל עליו שנה שנה הדרא ארעא למרא וכדאמרינן בעלמא (ב"מ ד' עג:) ארעא לטסקא משתעבדא ומלכא אמר דיהיב טסקא ליכול ארעא ואפילו הכי כיון דכל אימת דבעי למפרע לא מצי מסלק ליה אידך קנין הגוף יש לו בקרקע ומש"ה לא מצי אסר אבל בשכירות דעלמא מצי אסר כל זה פלפלו הראשונים ז"ל. ותמהני עליהם לפי שאני אומר להלכה דאפי' בשכירות דעלמא כל שאין לו למדיר תפיסת יד שרי מודר לאתהנויי ממרחץ ובית הבד שיש לו למדיר מושכרין בעיר דלאע"ג דמן דינא ודאי דמשכיר יכול לאסור על השוכר ואפי' הקדיש השוכר למשכיר שכרו וכדפרישנא לעיל במתניתין דריש פרקא הני מילי כשאוסר אותם לשוכר או כשאוסר אותם על כל אדם שהשוכר בכלל משום דכיון דקונמות מפקעי מידי שעבוד אסתלק ליה שעבודא דשוכר לגמרי אבל לאסור אותו על אחר לא כל הימנו דכיון דאשתייר ליה שעבודא דשוכר כשהמודר נהנה לא ממדיר הוא נהנה אלא מן השוכר כנ"ל ודבר ברור הוא. ולפיכך אני אומר דכי תנן לעיל [מו.] היה א' מן השוק מודר מא' מהם הנאה לא יכנס לחצר ר"א בן יעקב אומר וכו' לאו משום רבותא דרבי אליעזר בן יעקב בלחוד תנא ליה אלא לרבותא דרבנן נמי נקטיה דסד"א נהי דקסברי רבנן דשותף מצי אסר אחבריה ה"מ משום דמפקע מיניה קנין שעבוד וכדכתיבנא לעיל אבל לאחד מן השוק לא מצי אסר הך חצר שאין בה דין חלוקה דמצי א"ל כיון דשעבוד חבירך עדיין נשאר אלא לתוך שלו אני נכנס ולא לתוך שלך קמ"ל דכיון דהך מדיר מצי קני ליה בהא חצר קנין גוף ופירות לא כל הימנו:

[ו]**מתני' האומר לחבירו קונם לביתך שאני נכנס.** כלומר למה שאני נכנס בו: **שדך שאני לוקח.** כלומר אם לקחנו: **מת או** (ג)**מכרן לאחר מותר.** דביתך אמר והשתא לאו ביתיה הוא. וה"ה דאי נתנן לאחר נמי שרי אלא להכי נקט מכרן לאשמועינן דדוקא מכרן לאחר אבל אמר ביתך שאני נכנס ומכרו לו אסור: **קונם לבית זה שאני נכנס ושדה זה שאני לוקח מת או מכרו לאחר אסור.** דכיון דבית זה קאמר שויה עילויה מתיכה דאיסורא הלכך אפילו מכרו לאחר אסור. והוי יודע דכי היכי דבית זה חמור מביתך לענין (ד) מכרן לאחר הכי נמי ביתך חמור מבית זה לענין נפילה דאי אמר ביתך שאני נכנס ונפל ובנאו אסור ליכנס בו דכל שהוא ביתך משמע ואי אמר בית זה ונפל אף ע"פ שחזר ובנאו מותר בו דכיון דנפל אזדא ואי אמר ביתך זה משום זה אתה תופסו בין לחומרא דמכירה בין לקולא דנפילה והכי איתא בירושלמי [פ"ה ה"ג] ביתך זה משום מה אתה תופסו משום ביתך זה נפל ובני הא לית הוא ושמעינן מן הדא האומר ליורשיו תנו בית חתנות לבני או בית ארמלות לבתי ונפל היורשים חייבים לבנותו בית זה ונפל אין חייבין לבנותו ומסתברא דכי אמרינן בביתך שאני נכנס דאי נפל ובני ליה אסור לאו דוקא נפל ובני ליה במקומו דה"ה אם בנהו במקום אחר אסור דכל שהוא ביתך קאמר והאי דנקט נפל ובני לרבותא נקטיה דבאומר בית זה אע"פ שחזר [ז]במקומו וכמדתו הראשונה מותר: **גמ' בעי אבימי קונם לבית זה שאתה נכנס מת או מכרו לאחר מהו.** כלומר דנהי דאמרי' במתניתין דבאומר בית זה מכרו לאחר אסור ה"מ באוסר על עצמו דמצי אסר אנפשיה בית זה בין שיהא שלו או שימכרנו לאחר אבל אחבריה נהי דבית זה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין מיהו לא כל הימנו לאסרו לכשיצא מרשותו דה"ל נכסי חבירו על חבירו. וה"ה דמבעיא ליה במפרש בית זה שאתה נכנס אפילו לאחר שיצא מרשותו דאפשר דלא מהני דאיהו לא מסתפק בלישנא דודאי פשיטא ליה דזה לעולם משמע וכדמוכחא מתניתין אבל עיקר בעיא היא אפילו כי בעי למיעבד הכי אי מצי עביד כיון דנכסיה השתא ברשותיה ניניהו או לאו כיון דלאחר מכן נפקי מרשותיה והוי להו כנכסי חבירו על חבירו. ומש"ה מייתי לה רבא ת"ש מדתנן בחייו ובמותו מת לא יירשנו דאלמא כי פריש מצי למיסר אפילו לאחר שיצאו מרשותו כיון דהשתא ברשותו ניניהו וכיון דכי פריש חייל איסורא פשיטא ליה דזה כמפרש דמי דמתני' נמי הכי מוכחא. ואע"ג דלעיל (דף מב:) דחינן שאני התם דלאמר בחייו ובמותו כלומר דאע"ג דזה לגבי נודר עצמו לעולם משמע לגבי מדיר לא משמע הכי וכמו שפירשתי אני למעלה הכא לא ניחא לן בההיא דחיה ואמסקנא דלעיל סמכינן: והוי יודע דכי תנן הכא אם מת לא יירשנו לאו למימרא דכיון שנכסים אסורים לו בהנאה לא יזכה בהן דהא קתני בסיפא דההיא מתניתין בפרק הגוזל קמא (ב"ק דף קט.) ויתן לבניו או לאחיו ואם אין לו לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ואם לא זכה בגוף הנכסים היאך נותן לבניו או לאחיו והיאך בעלי חובין באין ונפרעין אלא ודאי נכסים [ח]דידהו ניניהו אלא שאינו רשאי ליהנות מהן ואיידי דתנא רישא יירשנו לומר שמותר ליהנות מהן כשאר היורשין תנא סיפא נמי לא יירשנו ולאו דוקא. וכ"ת היכי קתני נותן לבניו או לאחיו בשלמא לוה ובעלי חובין באין ונפרעין שפיר דבעלי חוב לאו מדעתיה קא מיפרעו דליהוי פורע חובו באיסורי הנאה דבכה"ג ודאי אסור דנהי דלאמרינן לעיל [לג.] דמבריח ארי מנכסי חברו הוא היינו כשאחר פורע שלא מדעתו אבל מדעתו ודאי אסור דהוי מוליכן מרשות לרשות ונמצא מועל אלא בעל כרחו ב"ד מגבין להן ואע"ג דאיהו ממילא מתהני לא איכפת לן אבל נותן לבניו או לאחיו היכי שרי והא מתהני מטובת הנאה דידהו ואסור כדאמרינן לעיל (דף לו:) גבי תורם משלו על חבירו וי"ל דלאו למימרא שיתנם להם ממש אלא שמרשה להם מקום ואומר להם נכסי אלו אסר עלי אבא ואיני יודע מה אעשה בהם טלו לעצמכם ועשו מהם מה שתרצו וכה"ג לאו מתנה הוא אלא גוונא דהפקר וכן כתב הר"ם במז"ל בפ"ה מהל' נדרים (הל' ח) שצריך להודיעם אלו נכסי אבי שאסר עלי אבא עשאה הרמב"ם ז"ל כההיא דתנן לעיל מיניה הגוזל את אביו ומת וכו' לוה ובעלי חובין באין ונפרעין ואמרינן עלה בגמרא [ב"ק קט.] וצריך שיאמר זה גזל אבא: **תנן התם.** לקמן בפ' הנודר מן הירק (דף נז.): **קונם פירות האלו עלי קונם הם על פי קונם הם לפי אסור בחלופיהן ובגדוליהם.** כלומר כל שאמר א' מלשונות הללו חלופיהן וגדוליהן בכלל: **בעי רמי בר אבא קונם פירות האלו על פלוני מהו בחלופיהן.** לאו בקונמות בלחוד קא מבעיא ליה אלא בכולהו איסורי הנאה דעלמא נמי מספקא ליה והיינו דמייתי לקמן [ע"ב] ת"ש מהמקדש בערלה. ולאו להחליפן לכתחלה מיבעיא ליה דודאי כל שהוא אסור בהנאה אסור למוכרו ולהחליפו דאי לא תימא הכי מאינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שיכול למוכרו לעובדי כוכבים ואמאי תנן [ב"ק מה.] שהגוזל פטור מן התשלומין אלא ודאי פשיטא ליה דלכתחילה אסור אלא בשעבר והחליפן מספקא ליה. ולאחר נמי לא מיבעיא ליה דפשיטא ליה דמותרין שאין לך תופס את דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית והיינו דתנן ומייתי לה בריש חולין (דף ד.) חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהן מחליפין אלא מספקא ליה אי מיתסרי למחליף מדרבנן בעלמא או לא. והכי הוי עיקר ספיקיה מי אמרינן דכי תנן במתניתין אסור בחלופיהן ובגידוליהן היינו משום שכוונת הנודר בכך ואי משום כוונתו הוא דוקא נודר אוסר עצמו בכך דנהי דחילופיהן כדבר שלא בא לעולם דמו לגבי דידיה מצי אסר אבל לגבי חבירו לא מצי אסר או דילמא דכי תנן במתניתין אסור בחילופיהן לאו בתר דעתיה אזלינן אלא דהכא הכי הוא דכל איסורי הנאה חילופיהן אסורין מדרבנן למחליף עצמו הלכך לא שנא הוא ולא שנא חבירו. ותמהני אדבעי רמי במודר ליבעי לה בנודר עצמו ובמתניתין גופה אי טעמא דמתניתין משום כוונת הנודר אפילו החליפן אחר חילופיהן אסורין לו ואי משום דינא דאיסורי הנאה דוקא בשהחליפן הוא אבל החליפן אחר מותר בחלופיהן וי"ל דפשיטא ליה לרמי דנודר אפילו החליפן אחר אסור בחלופיהן דכיון שפרט ואמר אלו שויהו עליו כהקדש וכמו שנפרש בפ' הנודר מן הירק [לקמן נז. ד"ה מתני'] עלה דהא מתניתין בס"ד מיהו הא מיבעיא ליה מי אמרינן דאפילו בשהחליפן הוא צריך אלו דלא מיתסר בהו אלא משום שבכלל דבריו הוא או דילמא להחליפן הוא לא צריך אלו דחלופיהן כגדוליהן דמי הילכך אפילו במודר אסור וכי תנן אלו להחליפן אחר איצטריך מיהו אין ה"נ דהוה מצי למבעי בנודר עצמו היכא דלא אמר אלו והחליפן הוא עצמו מהו בחלופיהן דהיינו דייה למודר אלא דלישנא דמתניתין נקט דכולי עלמא לא איצטריך אלו עדיפא ליה כנ"ל. ופשטינא לה מדתנן האומר לאשתו קונם שאני מהנה לך ומיירי כשהדירה בעודה ארוסה וכיון דלאכתי לא משתעבד לה חייל נדרא [ט]ומסתברא אפילו לאחר שנשאה דמשועבד לה [ט]והכי מוכח בכתובות בפרק המדיר (דף ע:):

לווה

מסורת הש"ס

א) [גירסת הרא"ש בפסקיו אבי"], ב) [לעיל מג.], ג) [ב"ק קח: לעיל מג.], ד) לקמן נב: נז. [נט.], ה) [כתובות נט.], ו) [ס"ך למתני' דלעיל מו.], ז) נ"ל שחזר ובנאו במקומו. יעב"ץ, ח) נ"ל דידיה.

◆

תוספות

מת או מכרו לאחר מותר. לפי שלא מתכוין לאסור אלא כעודו שלו: **שדה זה שאני לוקח בית זו שאני נכנס** והבית שלו מת או מכרו מהו. מי אמרי' כיון דדידיה הוא אינו יכול לאסור אלא כעודו שלו דנהי דתנן בית זה שאני נכנס ומכרו אסור ה"מ כשמדיר עצמו מבית חבירו דעתו לאוסרו עליו (שהרי אסרו עליו) כשאינו שלו ומיבעיא לאבימי כשאמר בהדיא בחייו ובמותו: **ת"ש כו'.** הכא לא דמי שאני הכא דקאמר בחייו ובמותו כדאמר לעיל דהכא כי נמי אמר בחייו ובמותו מיבעיא ליה משום דאין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו: **תנן התם.** לקמן בפרק הנודר מן הירק: **אסור בחילופיהן.** אם מכרם או החליפם אסורין [דמיהן וחלופיהן] דחשבינן להן כהקדש ותופס דמיו וגידולי הקדש הקדש: **אמר קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהן.** וה"ה דמיבעיא ליה (כשאר איסורין) אם מכר מהו שיהנה המודר מן החילופין דשמא אסור כי ההוא דלעיל דאסור בחלופיהן וה"ה דמיבעיא ליה בשאר איסורי הנאה כגון ערלה וכלאי הכרם מדקמייתי לפשטו בעיין ממתני' דמקדש בערלה וכלאי הכרם וליכא לפרושי דמיבעיא ליה באיסורי הנאה מהו בחילופיהן אם מותר למוכרם בתחלה דפשיט' דאסור כדמוכח פרק כל שעה (דף כה:) למ"ד לא תפסתי איסורי הנאה משמע מדאיצטרי' קרא למישרי נבילה למכרה לעובד כוכבים אלמא דאסור למכור איסורי הנאה משום דבשעת מכירה הוא נהנה מגוף האיסור וי"ל כשרשיפא מעלי איסור וגם אם מכרם בדיעבד פשיטא ליה דמותרין מן התורה כדמפרש בשלהי פרק שני דקדושין (דף נח.) דאין לך דבר שתופס דמיו אלא עבודת כוכבים ושביעית וקאמר התם דהוו להו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין מהם שאר איסורין וכי קמיבעיא אם החליפן אסורין מדרבנן כדקאמר במתניתין קונם פירות אלו עלי אסור בחילופיהן דחילופיהן כגידוליהן או שמא גבי דידיה הואיל ואדם אוסר כו' אבל גבי חבירו דאין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו אין אדם אוסר דבר שלא בא לעולם על חבירו וה"ה בכל איסורי הנאה ופרי וערלה דלהכי לא קמיבעיא ליה במליפין איסורי הנאה [לאסור לאותן] שלא החליפם דפשיטא דשרי כדאמר (חולין דף ד.) חמצן של עוברי עבירה אחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפין ולא מיבעיא ליה אלא לאותו עצמו שהחליפן ומבעיא בהתלפתם אי קנסינן ליה ואסור ליהנות מדרבנן:

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פ"ה מהלכות נדרים הל' ה טוש"ע י"ד סי' רטו סעיף ז:

י ב מיי' שם הלכה טו סמג לאוין מג טוש"ע שם סעיף א:

יא ג מיי' שם הלכה טז טוש"ע שם סעיף ג [והרא"ש בפסקיו לקמן פ"ו סי' ה]:

[ד טוש"ע י"ד סי' רד סעי' ד:

ה מיי' שם הל"ג טוש"ע י"ד סי' רכה:]

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תנן התם פי' הירק. נ"ב דף נז.: (ב) ד"ה על פלוני וכו' מהו מי הוי וכו' אסור בהן או לא וכו' בחלופיהן דהוי': (ג) בר"ן ד"ה האומר וכו' או מכרו לאחר וכו' דאי נתנו לאחר וכו' נקט מכרו וכו' דדוקא מכרו: (ד) ד"ה קונם לבית וכו' לענין מכרו לאחר וכו' מבית זה לענין וכו' משום מה אתה תופסו משום ביתך או משום זה נפל ובני לית הוא בשמעינה מן הדא וכו' נפל ובני ליה לרבותא:

◆

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה בעי רמב"א בסה"ד ומסתברא. נ"ל ומסקנא: בא"ד והכי מוכח וכו'. שם מסקי' דנשאת סברה וקבלה וצ"ע:

◆

מוסף רש"י

קונם שאי אתה נהנה לי. מכל נכסי, ומת ירשנו. שלא אסר עליו אלא כל זמן שהנכסים שלו, לפיכך ירשנו אם מת, ואם נדר בחייו ובמותו, כיון דמפרש במותו, מת לא ירשנו (לעיל מב:). הואיל ואין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו. לומר קונם פירותיך עליך (כתובות נט.).

◆

פירוש הרא"ש

קונם לבית זה שאתה נכנס ומת או שמכרו לאחר כו'. ולא דמי לבית זה שאני נכנס דכיון דמודר קאמר זה פשיטא דלעולם אסריה עילויה דליתיה ברשותו ומה לי ברשות זה ליתא מרשותו אבל הכא אע"ג דמדיר קאמר זה דילמא אין אדם אוסר דבר שברשותו לכשיצא מרשותו אבל לעיל בפ' אין בין המודר כו' לא מפליג בין היכא דקאמר מודר שדך ובין היכא דקאמר מדיר נכסי משום דאין חילוק ביניהם כדבר התלוי בלבן ומיירי כגון דאמרינן בפרקין לבית זה שאתה נכנס בחיי ובמותו ולהכי פשיטא ליה מהך מתניתין דהגוזל ולא דחי כדלעיל שאני הכא דקאמר בחיי ובמותו: אסור בחילופיהן. אם מכרן הדמים אסורין: ובגידוליהן. אם נטען הגדל מהם אסור דפשיטא ליה כהקדש: אוסר דבר שלא בא לעולם. דכיון שלא הוחלפו עדיין וכמו שאינו אוסר

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones